

Ympäristöministeriö
Rakennuslakitoimikunta

Lausunto maankäyttö- ja rakennuslakiluonnoksesta 19.9.1997

Tekniikka elämää palvelemaan TEP ry haluaa tuoda esille seuraavaa:

1 Yleistä

Maankäyttö- ja rakennuslakiluonnoksen yleiset ja alueiden käytön suunnittelua koskevat tavoitteet korostavat oikeansuuntaisesti kestävästä kehitystä ja vuorovaikutusta rakentamisessa ja kaavoituksessa (liite 1: 1, 5 ja 6 §). Kyseiset tavoitteet voivat kuitenkin jäädä toteutumatta varsinkin kaavoituksessa, jos kaavat laaditaan ja kaavojen toteutumisen ympäristövaikutukset selvitetään ainoastaan lakiluonnoksen (9 , 30, 39, 53 §) minimivaatimusten edellyttämällä tavalla. Kestävän kehityksen osalta tavoitteet voivat jäädä toteutumatta kahdesta syystä: 1) lakiluonnoksen 5.2 §:n nojalla alueiden käytön suunnittelun tavoitteet eivät ole kaavojen oikeudellisia sisältövaatimuksia, joten ne eivät olisi kaavan laatijaa sitovia; 2) näiden tavoitteiden sisältöä ei ole kaikilta osin siirretty varsinaisiin kaavan laatimisperusteisiin (sisältövaatimuksiin). Vuoro-vaikutuksen osalta kyseiset tavoitteet voivat myös jäädä merkityksettömäksi, sillä selvitettyjä vaikutuksia ja niistä annettuja mielipiteitä ei edellytetä lakiluonnoksen nojalla otettavaksi huomioon kaavan hyväksymispäätöksessä (ks. tarkemmin jaksot 2 ja 3).

Suomen Hallitusmuodon (HM) 14 a §:n säännöksen mukaan "vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöön koskevaan päätöksentekoon." Tämän perustuslain säännöksen valossa voi maankäyttö- ja rakennuslakiluonnoksen 11 §:n mukainen säännös olla ongelmallinen ilman täsmennyksiä jäljempänä esitetyin perustein (ks. tarkemmin jakso 2).

Biologisen monimuotoisuuden suojeleminen (Rion sopimus 6 artikla b kohta) mukaan sopimusvaltioiden tulee sisällyttää biologisen monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö mahdollisuuksien mukaan ja soveltuvilta osin muun muassa erilaisiin suunnitelmiin. Lakiluonnoksen nojalla yleis- ja asemakaavaa ei kuitenkaan edellytetä laadittavaksi biologista monimuotoisuutta vaalien (ks. tarkemmin jakso 4).

Lakiluonnoksen mukainen rakentamisen ja rakennustuotteiden sääntely ei kannusta ekologisempaan rakentamiseen, vaan tukee pikemminkin nykyisen rakentamistavan säilyttämistä. Ekologisia olisivat ne rakentamisen tulokset sekä niiden aikaansaamiseen tarvittavat prosessit ja materiaalit (tuotteet), jotka takaavat kestäväen kehityksen ja ympäristöystävällisyyden. Olemassa olevan asiantilan muuttaminen edellyttäisi, että lakiluonnoksen mukainen sääntely ohjaisi ekologiselta kannalta kestävämpään asiantilaan (ks. tarkemmin jakso 5).

Lakiluonnoksessa esitetyt kaavavalituksia koskevat muutokset (181 §) ja tulkinnanvaraiset kaavojen sisältövaatimukset (30, 39, 53 ja 72 §) saattavat heikentää kuntalaisen oikeusturvaa jäljempänä esitetyn perustein (ks. jakso 6).

2 Ympäristövaikutusten selvittäminen

Maankäyttö- ja rakennuslakiluonnoksen ympäristövaikutuskäsite kaipaa täsmentämistä. Ympäristövaikutus pitäisi käsitteenä määritellä samalla tavoin kuin YVAL 2.1 §:n 1 kohdassa, jossa ympäristövaikutuksella tarkoitetaan:

"... välittömiä ja välillisiä vaikutuksia Suomessa ja sen alueen ulkopuolella: a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen; b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin sekä näiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin ja luonnon monimuotoisuuteen; c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön; sekä d) luonnonvarojen hyödyntämiseen...". (liite 1: 2 a.1 §)

Kyseinen ympäristövaikutuskäsite olisi selvitystyön lähtökohtana perusteltu ja ongelmaton, sillä siinä esitetyt ympäristövaikutukset voitaisiin rajata merkittäviin kaavan toteutumisen ympäristövaikutuksiin, jotka sitten selvitetään tarpeen mukaan kaavaa laadittaessa.

Mikäli säännös maankäyttösopimuksista otetaan lakiin, tulisi huolehtia, ettei HM 14 a §:n vastaisesti rajoiteta jokaisen mahdollisuutta vaikuttaa elinympäristöönsä koskevaan päätöksentekoon. Lakiluonnoksen 11 §:ään otetun säännöksen sanamuoto ja tarkoitus ovat epäselvät. Kyseisen säännöksen sanamuodosta ei selviä, onko maankäyttösopimukset tarkoitus solmia 1) kaavan laatimisen vaiko 2) kaavan toteutumisen perustaksi? Ensimmäisessä tapauksessa maankäyttösopimukset ovat kyseenalaisia todellisen vuorovaikutuksen kannalta, mikäli ne tehdään ennen kaavan hyväksymistä kaavoituksen perustaksi. Tällöin ne eivät myöskään välttämättä jätä tilaa ympäristövaikutusten (mukaan lukien yhdyskuntataloudellisten, sosiaalisten, kulttuuri- ja muiden vaikutusten) puolueettomaan selvittämiseen. Sen sijaan toisessa tapauksessa varsinkin

kaavan hyväksymispäätöksen jälkeen solmittu sopimus voinee toimia kaavan toteuttamisen välineenä.

Rion sopimuksen 14 artiklan b kohdan nojalla sopimusvaltioiden tulisi suorittaa asianmukaiset järjestelyt varmistaakseen, että sellaisten ohjelmien ja toimintaperiaatteiden ympäristövaikutukset, joilla on todennäköisesti huomattava haitallinen vaikutus biologiseen monimuotoisuuteen, otetaan asianmukaisesti huomioon. Lakiluonnos ei kuitenkaan sisällä säännöstä, jossa edellytettäisiin /varmistettaisiin ympäristö-vaikutusten huomioon ottaminen lakiluonnoksen mukaisissa päätöksissä.

Lakiluonnoksen 9 §:n mukainen ympäristö-vaikutusten selvittämistä koskeva sääntely näyttäisi olevan paitsi kansainvälisen kehityksen (mm. em. Rion sopimus), EU-sääntelyn (YVA-direktiivi ja SEA-direktiiviehdotus) valossa myös kuntalaisten oikeusturvan kannalta puutteellista. Kuntalaisten oikeusturva edellyttäisi, että kaavojen toteutumisen ympäristövaikutusten selvittämisestä vastuun kantaisivat kunnan tai maakunnan kaavoitusviranomaiset ja luottamushenkilöt (päättäjät). Kaavoitusviranomaisten tulisi siten selvittää ympäristövaikutukset tarpeellisessa määrin ja luottamushenkilöiden tulisi ottaa perustellusti huomioon todennäköistä ympäristövaikutuksista laaditut selvitykset ja niistä annetut mielipiteet erilaisissa päätöksissä. Esitetyn säännöksen sisältö "kaavaa laadittaessa on tarpeellisessa määrin selvitettävä suunnitelman toteutumisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuri- ja muut vaikutukset" ei anna toisaalta kaavoitusviranomaisille riittävää ohjetta ympäristövaikutusten selvittämiseen eikä toisaalta takaa kuntalaiselle ja päättäjille mahdollisuutta saada riittävää tietoa kaavan toteutumisen vaikutuksista ympäristössään (vrt. HM 14 a §). Kyseisen säännöksen sanamuoto ei tue KuntaL 1.3 §:ssä kunnille asetettua pyrkimystä edistää asukkaidensa hyvinvointia ja kestävä kehitystä alueellaan. Jotta kuntien ja maakuntien viranomaiset ja päättäjät voisivat kantaa vastuunsa ympäristövaikutusten selvittämisestä, lakiluonnokseen tulisi ottaa esitettyä sanamuotoa tarkemmat määräykset ympäristövaikutusten selvittämisestä.

Ympäristövaikutusten selvittämisen tehostamiseksi: 1) viranomaisen selvitysvastuu olisi lausuttava selvästi (liite 1: 9.1 §); 2) ympäristövaikutusten selvittämisen sisältö olisi määriteltävä täsmällisemmin. Esimerkiksi kaavaselostuksessa olisi mainittava seikat, joita kansainvälisestikin edellytetään sisällytettäväksi ohjelmien ja suunnitelmien arviointiselostuksiin (liite 1: 9.1, 9.2 § ja ehdotus kaavaselostusta koskeväksi asetustekstiksi) ; 3) kaavan toteutumisen vaikutusten selvittäminen (kaavaselostus ja muut selvitysasiakirjat) olisi otettava perustellusti huomioon kaavan hyväksymis-, vahvistamis-, rakennuslupa-, toimenpidelupa- ja poikkeuslupa-päätöksissä (liite 1: 9.1, 9.3, 31.6, 37.2, 51.2 ja 130.2 §) sekä muissa kaavoitettavaa aluetta koskevissa päätöksissä (esim. ympäristölupapäätöksissä) sekä 4)

ympäristövaikutusten selvittämisen puuttumisesta pitäisi voida valittaa (liite 1:9.4 §). Ellei kaavan toteutumisen vaikutuksia olisi selvitetty tarpeellisessa määrin, edellyttäisi kuntalaisen oikeusturva ja esimerkiksi biologisen monimuotoisuuden suojelu (yleinen etu) osallisten ja alueellisen ympäristökeskuksen mahdollisuutta vedota valituksessa ympäristövaikutusten selvityksen puuttumiseen.

3 Vuorovaikutus kaavoituksessa ja ympäristövaikutusten selvittämisessä

Vuorovaikutuksen sääntely 8 luvussa on lähtökohdiltaan onnistunut. Ympäristövaikutusten selvittäminen kaavoituksessa edellyttäisi kuitenkin eräitä täsmennyksiä (liite 1: 60 §). Saattaisi olla myös tarpeen, että valtuusto päättäisi, mikä suunnittelussa ilmenneistä vaihtoehdoista soveltuisi kaavaehdotukseksi.

Kunnalta pitäisi edellyttää suunnittelua ja ympäristövaikutusten selvittämistä koskevia neuvotteluja (vrt. lakiluonnos 62 §) alueellisten ympäristökeskusten kanssa aina, kun kaavan toteutumisen ympäristö-vaikutukset voivat olla merkittäviä tai ulottua toisen kunnan alueelle. Jälkimmäisessä tapauksessa myös naapurikunnalla, johon merkittävät vaikutukset esimerkiksi automarkettien aluevarauksista voivat ulottua, pitäisi olla mahdollisuus osallistua kyseisiin neuvotteluihin. Kyseisen neuvotteluvollisuuden pitäisi koskea myös maakuntia. (Liite 1:62.1 §.)

4 Kaavojen laatimisperusteet (sisältövaatimukset)

Kaavojen laatimisperusteet (sisältövaatimukset) ovat luonteeltaan yleisiä ja tulkinnanvaraisia (lakiluonnos 30, 39, 53 ja 72). Kuntalaisten oikeusturva edellyttäisikin kaavojen sisältövaatimusten täsmentämistä.

Luontodirektiivin 10 artiklan mukaisia vaatimuksia ekokäytävistä ei ole sisällytetty lakiluonnoksessa esitettyihin kaavojen sisältö-vaatimuksiin. Tämä on selkeä heikennys nykyiseen rakennuslakiin, jossa eri kaavatasoilla edellytetään, että ensinnäkin eräiden luonnonsuojeluohjelmien ja -päästösten sekä maisema-alueita koskevien perustamispäästösten tulee olla ohjeena kaavaa laadittaessa (ks. LSL 7, 32 ja 77 §) ja että toiseksi kaavalla on edistettävä luonnonsuojelun kannalta arvokkaiden luontotyyppien sekä luonnonvaraiselle eläimistölle ja kasvistolle tärkeiden luonnon ominaispiirteiden säilymistä. Sekä luontodirektiivin 10 artiklan vaatimukset että nykyisen rakennuslain luonnonsuojeluun liittyvät kaavan laatimisperusteet olisi sisällytettävä maakunta-, yleis- ja asemakaavan sisältövaatimuksiin. Riittävänä ei voida pitää lakiluonnoksen 26 §:n yleistä muotoilua valtakunnallisten tavoitteiden huomioon ottamisesta kaavoituksessa.

Rion sopimuksen periaatteet edellyttäisivät (ks. 6 artikla b kohta ja 11 artikla), että biologisen monimuotoisuuden suojelu ja kestävä käyttö sisällytettäisiin myös kaavoitukseen. Sopimuksen 8 artiklan c kohdan nojalla biologisen monimuotoisuuden säilyttäminen tulisi ottaa huomioon myös varsinaisten suojelualueiden ulkopuolella. Suojelun ohella kyseinen sopimus korostaa kestävän käytön periaatetta, jonka mukaisesti taloudellisesti hyödynnettävillä alueilla luonnonvaroja olisi käytettävä kestävästi. Jotta erilaisten toimintojen sijoittuminen ei vaarantaisi näiden Rion sopimuksen periaatteiden toteutumista, nämä periaatteet tulisi turvata mahdollisuuksien mukaan toimintojen aluevarauksia tehtäessä kaavoituksessa. Koska biodiversiteetin suojelu saattaa edellyttää myös muiden kuin valtakunnallisesti arvokkaiden kohteiden suojelua, biologisen monimuotoisuuden suojelu ja luonnonvarojen kestävä käyttö tulisi sisällyttää kaavamuotojen sisältövaatimuksiin.

Lakiluonnoksen 5.2 §:ään otettu toteamus "kaavojen oikeudellisista sisältövaatimuksista säädetään kunkin kaavamuodon osalta jäljempänä" irrottaa alueiden käytön suunnittelun tavoitteet varsinaisista kaavan laatimisperusteista. Nämä alueiden käytön suunnittelutavoitteet olisi pikemminkin hyväksyttävä kaavojen sisältövaatimuksiksi jättämällä kyseinen kohta pois.

Lakiesityksen 39.2 §:n ilmaisu "yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon..." on liian väljä eikä tosiasiaassa velvoittaisi laatimaan kaavaa kyseisessä lainkohdassa esitetyin perustein. Yleiskaavan sisältövaatimusten velvoittavuus olisi ilmaista täsmällisesti nykyiseen tapaan: "kaava on laadittava ...".

Täsmällisyys kaikessa kaavan laatimis-perusteisiin liittyvässä terminologiassa olisi aikaisempaa tärkeämpää, koska yleis- ja asemakaavoja ei enää alistettaisi tarkoituksenmukaisuussyin vahvistettavaksi, vaan laatimisperusteiden toteutumista (sanamuotojen merkitystä) tutkittaisiin oikeudessa oikeusperustein. Tavallisen kuntalaisen asema valittajana voi olla kohtuuttoman vaikea lääninoikeudessa, kun vastaajana olevalla kunnalla on käytettävissä virkamieskoneisto ja lakimiehet tulkitsemassa sanamuotojen sisältöä ja laatimisperusteiden täyttymistä kussakin yksittäisessä kaavaratkaisussa. Kaavojen sisältövaatimukset tulisikin ilmaista täsmällisesti ja mahdollisuuksien mukaan määritellen tarkemmin erilaiset niissä käytetyt termit. Esimerkiksi sellainen termi kuin "ekologinen kestävyys" voitaisiin määritellä tarkemmin (liite 1: 2 a.3 §).

5 Rakentaminen

Maankäyttö- ja rakennuslakiluonnos ei tue kestävää ekologista rakentamista, vaan sisältää useita säännöksiä, jotka pikemminkin tukevat vanhan energiaa ja luonnonvaroja tuhlaavan käytännön jatkumista. Myöskään

rakennustuotteiden osalta lakiluonnos ei kannusta parantamaan tuotteiden terveellisyyttä, kestävyyttä, energiataloudellisuutta ja ympäristöystävällisyyttä (liite 1: 2 a.2 §).

5.1 Ekologinen rakentaminen

Maankäyttö- ja rakennuslakiluonnos ei kannusta uudis- ja korjausrakentamaan ekologisesti eikä hyödyntämään parasta käytettävissä olevaa tekniikkaa rakennusten energiatalouden ja terveellisyyden lisäämiseksi. Lakiluonnokseen pitäisi ottaa tavoitesäännös siitä, että rakennukset suunnitellaan, rakennetaan ja korjataan hyödyntäen tieteellisesti tutkittua, kokemukseen perustuvaa tai muutoin pätevästi testattua tietotaitoa sekä parasta käyttökelpoista tekniikkaa rakennusten ja rakennustuotteiden ekologisuuden muun muassa energiatalouden, ympäristöystävällisyyden ja terveellisyysparantamiseksi. (Liite 1: 2 a.2 ja 119.1 §)

Rakentamisessa tai yleisemmin rakennusalaalla olisi mahdollista järjeistää energian käyttöä, vähentää hiilidioksidipäästöjä ja kohentaa samalla kansanterveyttä, taloutta ja työllisyyttä. Rakennusten lämmittäminen kuluttaa maassamme energiaa n. 80 TWh vuodessa. Tämä kulutus vastaa lähes neljännestä Suomen kokonais-energiankäytöstä ja suurta osaa hiilidioksidipäästöistä. Esimerkiksi lämmitysenergian tarpeen pienentämiselle on olemassa tehokkaita keinoja, joiden toteutumista lain tulisi kaikin tavoin edistää (liite 1: 117.2, 119.1, 147.3, 151.1 ja 151.2 §).

Rakennuspaikkojen sääntely 116 §:ssä tukee aluerakenteen hajauttamista, kun taas kestävä kehitys edellyttäisi pikemminkin aikaisempaa tiiviimpää rakentamista.

5.2 Rakennustuotteet (perustuen EKO-SAFAn v. 1997 kesäseminaarin julkilausumaan)

Uusien teollisten rakennusmateriaalien ja rakennusosien nopea ja hallitsematon yleistymisen 1960-luvulta lähtien on johtanut tilanteeseen, jossa nykyinen rakennuskantamme sisältää huomattavan määrän ympäristölle ja ihmisten terveydelle haitallisia materiaaleja ja komponentteja, joiden käsittely, korjaaminen, poistaminen ja vaarattomaksi tekeminen tulee vaatimaan huomattavia taloudellisia uhrauksia.

Rakennusten asbestiongelmaa on ratkottu jo yli kaksi vuosikymmentä, ja uusia, aikaisemmin piilossa olleita ongelmia on jatkuvasti nousemassa esiin. Näitä ovat mm. eräiden muovipohjaisten lämpöeristeiden kloori- ja fluorihiilivetyyhdisteet (CFC-aineet), kloorattuja hiilivetyjä (PCB-yhdisteet ym.) sisältävät saumaus- ja pinnoitusmateriaalit sekä karsinogeenisiä (syöpää aiheuttavia) yhdisteitä

päästävät sisustusmateriaalit ym.

Pyrittäessä ratkaisemaan em. ongelmia ja ehkäisemään uusien vastaavanlaisten ongelmien syntymistä tulisi maankäyttö- ja rakennuslain edistää ekologisesti kestävästä kehityksestä ja seuraavien toimien toteutumisesta:

1) Rakennusmateriaalien ja rakenteiden ympäristö- ja terveysvaikutusten tutkimista on tehostettava ja toimivia käytännön ratkaisuja kehitettävä.

2) Rakennusmateriaalien luokitusta ja standardisointia tulee uudistaa siten, että ympäristö- ja terveysvaikutukset huomioidaan riittävästi. Lisäksi on ryhdyttävä kehittämään rakennusalan ympäristömerkki-järjestelmää.

3) Rakennusmateriaalien ominaisuuksia ja vaikutuksia koskevaa luotettavaa ja kriittistä tietoa tulee saattaa suuren yleisön käyttöön ymmärrettävässä muodossa. Materiaalien ja rakennustuotteiden tuoteselosteita on kehitettävä esim. elintarvikkeiden tuoteselosteita mallina käyttäen.

4) Julkisen vallan tulee aktiivisesti tukea haitattomien ja turvallisten materiaalien kehittämistä ja parantaa niiden markkina-asemaa sekä pyrkiä poistamaan vaaralliset materiaalit markkinoilta. Tehokkaita keinoja ovat mm. ohjeet ja suositukset, rakentamis- ja kaavamääräykset, rakennustarkastus ja verotus. Julkisen vallan on myös varmistettava riittävä valvonta.

5) Paikallisten ja haitattomien luonnonmateriaalien käyttöä tulee edistää.

Lakiluonnokseen pitäisi siten ottaa säännökset siitä, että rakennustuotteet täyttävät terveellisuuden, kestävyden, energiataloudellisuuden, luonnon ja ympäristön asettamat sekä muut erinäisissä säännöksissä määrätyt vaatimukset. (Liite 1: 147.3, 151.1, 151.2 ja 151.4 § sekä rakennustuotteita koskevat asetukseen ehdotetut §:t)

6 Valitukset

Valitustien muuttaminen lääninoikeuksiin ja alustusmenettelyn poistaminen yleis- ja asemakaavojen osalta saattaa heikentää yksittäisen kuntalaisen oikeusturvaa. Kaavojen oikeudelliset sisältövaatimukset ovat määrittelemättömiä, riittämättömiä ja tulkinnanvaraisia (ks. edellä jaksot 2 ja 4), joten niiden käyttäminen valitusperusteena on vaikeaa. Mikäli kuntalainen ei ole osannut vedota asianmukaisesti valitusperusteisiin, lääninoikeuden mahdollisuudet tutkia kaavan ja sen

hyväksymispäätöksen laillisuutta ovat rajallisemmat kuin ympäristöministeriöllä ja alueellisella ympäristökeskuksella nykyisissä valitus/alistusmenetelyissä. Näin ollen asian käsittely tuomioistuimessa oikeusperustein edellyttää valituksen laativalta kuntalaiselta ympäristö- ja prosessioikeudellista asiantuntemusta.

Kaavojen sisältövaatimusten ja ympäristövai- kutusten selvittämiseen liittyvien seikkojen tulkitseminen saattaa edellyttää myös muunlaisen asiantuntemuksen hankkimista, mikä voi osaltaan lisätä valittajan oikeudenkäyntikuluja. Kun vielä otetaan huomioon se, etteivät oikeusturvavakuutukset nykyään kata hallinto-oikeudellisia riitoja, oikeudenkäyntikulut kaavavalitus-asioissa voivat nousta tavallisen kuntalaisen kannalta kohtuuttomiksi.

Valitustien ja -tavan muutoksesta kuntalaiselle aiheutuvat mahdolliset oikeusturvaongelmat tulisi tarkoin selvittää ja selvitysten perusteella tulisi tehdä tarvittavat korjaukset lakiluonnokseen. Ellei mahdollisia oikeusturvaongelmia kyetä varmuudella ratkaisemaan, tulisi nykyinen vahvistusmenettely säilyttää.

7 Uusi lausuntokierros ja tämän lausunnon täydentäminen

Ottaen huomioon maankäyttö- ja rakennuslakiluonnoksen keskeneräisyyden, asian laajuuden ja toisaalta lyhyen lausuntoaajan toivomme, että meille ja muille osallisille tarjotaan vielä mahdollisuus lausua lopullisesta luonnoksesta. Joka tapauksessa varaamme mahdollisuuden täydentää myöhemmin tätä lausuntoa.

Helsingissä 5.12.1997

Liite 1

Muun muassa nämä ovat kannatettavia tavoitteita:

Yleiset lain tavoitteet (1 §)

- alueiden käytössä ja rakentamisessa luoda edellytykset hyvälle elinympäristölle sekä edistää ekologisesti, taloudellisesti, sosiaalisesti ja kulttuurisesti kestävästä kehitystä
- turvata kansalaisten osallistuminen ja vaikuttaminen asioiden valmisteluun, suunnittelun laatu ja vuorovaikutteisuus, asiantuntemuksen monipuolisuus sekä avoin tiedottaminen käsiteltävänä olevissa asioissa

Alueiden käytön suunnittelun tavoitteet (5 §)

- vuorovaikutteiseen suunnitteluun ja riittävään vaikutusten arviointiin perustuen edistää:

1) turvallisen, terveellisen, viihtyisän, sosiaalisesti tasapainoisen ja eri väestöryhmien, kuten lasten, vanhusten, ja vammaisten tarpeet tyydyttävien elin- ja toimintaympäristöjen luomista;

...

4) luonnon monimuotoisuuden ja muiden luonnonarvojen säilymistä;

5) ympäristönsuojelua ja ympäristöhaittojen ehkäisemistä;

6) luonnonvarojen säästeliästä käyttöä;....

Vuorovaikutus ja kaavoituksesta tiedottaminen (6 §)

- Kaavaa valmisteltaessa on oltava vuorovaikutuksessa niiden henkilöiden ja yhteisöjen kanssa, joiden oloihin tai etuihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa, siten kuin jäljempänä tässä laissa säädetään.

- Kaavoja valmistelevien viranomaisten on tiedotettava kaavoituksesta sillä tavoin, että niillä, joita asia koskee, on mahdollisuus seurata kaavoitusta ja vaikuttaa siihen.

Muun muassa em. tavoitteiden toteuttamiseksi esitämme seuraavia täydennyksiä ja korjauksia lakiin:

(2 a §) Määritelmät

Ympäristövaikutuksella tarkoitetaan tässä laissa kaavan toteutumisen välittömiä ja välillisiä vaikutuksia Suomessa ja sen alueen ulkopuolella:

- a) ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen; b) maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon, kasvillisuuteen, eliöihin sekä näiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin ja luonnon monimuotoisuuteen; c) yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kaupunkikuvaan ja kulttuuriperintöön; sekä d) luonnonvarojen hyödyntämiseen.

Ympäristöystävällisyydellä tarkoitetaan tässä laissa sitä, ettei rakentamisesta tai muusta toiminnasta taikka rakennustuotteen

valmistamisesta, käytöstä tai hävittämisestä aiheutu merkittäviä haitallisia tai peruuttamattomia vaikutuksia ympäristölle ja luonnon monimuotoisuudelle.

Ekologinen kestävyys tarkoittaa tässä laissa arvokkaiden luontotyyppien, luonnonvaraiselle eläimistölle ja kasvistolle elintärkeiden luonnon ominaispiirteiden sekä lajien säilymistä (biologisen monimuotoisuuden suojelua) sekä luonnonvarojen säästävää ja kestäväää käyttöä.

Ympäristövaikutusten selvittäminen

(9.1 §) Kunnan ja maakunnan kaavoitusviranomaisten on kaavaa laadittaessa selvitettävä tarpeellisessa määrin suunnitelman toteutumisen ympäristövaikutukset, mukaan lukien yhdyskuntataloudelliset, sosiaaliset, kulttuuri- ja muut vaikutukset".

(9.2 §) Kaavan toteutumisen ympäristövaikutusten selvittämiseksi on otettava huomioon 5 §:ssä esitetyt suunnittelutavoitteet, laadittava 61 §:ssä tarkoitettu osallistumis- ja arviointisuunnitelma, arvioitava vaikutukset 6 ja 60 §:ssä tarkoitettulla tavalla vuorovaikutuksessa osallisten kanssa sekä otettava kaavan laatimisen kannalta tarpeelliset tiedot suunnitelman ja sen vaihtoehtojen toteutumisen vaikutuksista sekä niistä annetuista mielipiteistä 29.5, 40.2 ja 54.4 §:ssä tarkoitettuun kaavaselostukseen. Osallistumis- ja arviointisuunnitelman sekä kaavaselostuksen sisältö on tarkemmin määritelty asetuksessa".

(9.3 §) "Ympäristövaikutusten selvittäminen (kaavaselostus ja muut selvitysasiakirjat) ja siitä annetut mielipiteet on otettava huomioon tämän lain mukaisissa päätöksissä."

(9.4 §) "Ellei ympäristövaikutuksia ole selvitetty 1 ja 2 momentin tarkoittamalla tavalla tarpeellisessa määrin, voidaan hyväksymispäätöksestä valittaa sillä perusteella, ettei kaavan toteutumisen vaikutuksia ole selvitetty tarpeellisessa määrin."

(31.6 §) "Maakuntakaavaa ei saa hyväksyä eikä vahvistaa, ellei ympäristövaikutuksia ole selvitetty 9.1 ja 9.2 §:n mukaisesti tarpeellisessa määrin. Kaavan hyväksymis- ja vahvistamispäätöksestä on käytävä ilmi, miten kaavaselostuksesta ja muista selvitysasiakirjoista ilmenevät ympäristövaikutukset ja niistä annetut mielipiteet on otettu huomioon." ja

(37.2 §) "Yleiskaavaa ei saa hyväksyä, ellei ympäristövaikutuksia ole selvitetty 9.1 ja 9.2 §:n mukaisesti tarpeellisessa määrin. Kaavan hyväksymis- ja vahvistamispäätöksestä on käytävä ilmi, miten kaavaselostuksesta ja muista selvitysasiakirjoista ilmenevät ympäristövaikutukset ja niistä annetut mielipiteet on otettu huomioon" ja

(51.2 §)"Asemakaavaa ei saa hyväksyä, ellei ympäristövaikutuksia ole selvitetty 9.1 ja 9.2 §:n mukaisesti tarpeellisessa määrin. Kaavan hyväksymis- ja vahvistamispäätöksestä on käytävä ilmi, miten kaavaselostuksesta ja muista selvitysasiakirjoista ilmenevät ympäristövaikutukset ja niistä annetut mielipiteet on otettu huomioon".

(60 §) Suunnittelun lähtökohdista ja tavoitteista sekä mahdollisista vaihtoehdoista ja niiden toteutumisen todennäköisistä ympäristövaikutuksista tulee kaavaa valmisteltaessa tiedottaa niin, että alueen maanomistajilla ja niillä, joiden asumiseen, työntekoon tai muihin oloihin kaava saattaa huomattavasti vaikuttaa sekä viranomaisilla ja yhteisöillä, joiden toimialaa suunnittelussa käsitellään (osallinen), on mahdollisuus osallistua kaavan valmisteluun ja kaavan toteutumisen ympäristövaikutusten selvittämiseen sekä mahdollisuus lausua valmisteluun ja selvittämiseen liittyvistä asioista kirjallisesti tai suullisesti mielipiteensä.

(62.1 §)Kunta voi neuvotella alueellisen ympäristökeskuksen kanssa suunnitelmasta ja sen toteutumisen ympäristövaikutusten selvittämisestä ja muun muassa osallistumis- ja arviointisuunnitelman riittävydestä. Mikäli suunnitelman toteutumisen ympäristövaikutukset voivat olla merkittäviä tai sen merkittävät ympäristövaikutukset voivat ulottua toisen kunnan alueelle, kunnan on aina neuvoteltava alueellisen ympäristökeskuksen kanssa suunnitelmasta ja sen ympäristövaikutusten selvittämisestä. Myös niille kunnille, joiden alueelle suunnitelman toteutumisen merkittävät ympäristövaikutukset voivat ulottua, on varattava mahdollisuus osallistua kyseisiin neuvotteluihin.

(63.4 §) Nähtäville asetetun kaavaehdotuksen kaavaselostuksesta on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten selvittäminen ja siitä annetut mielipiteet on otettu huomioon suunnittelussa.

(63.5 §:ksi siirtyisi lakiluonnoksen 63.4 §) Kaavaehdotuksen asettamisesta nähtäville säädetään tarkemmin asetuksessa.

(130 § otsikko) Ympäristövaikutusten arviointi ja selvittäminen

(130.2 §) 1 momentissa tarkoitetuista lupa- ja hyväksymispäätöksistä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja alueen kaavoituksesta laaditut selvitysasiakirjat (kaavaselostus, osallistumis- ja arviointisuunnitelma) on otettu päätöksessä huomioon.

Kaavaselostuksessa olisi esitettävä asetusluonnosta (s. 182) laajemmin seuraavat seikat:

1) selvitys alueen oloista kuten suojelukohteista, ympäristöominaisuuksista ja niiden muutoksista sekä muut kaavan toteutumisen ja ympäristövaikutusten selvittämisen kannalta keskeiset perustiedot kaavoitettavasta alueesta ;

- 2) suunnittelun lähtökohdat, tavoitteet ja vaihtoehdot;
 - 3) suunnittelun vaiheet osallistumis- ja vuorovaikutusmenettelyineen;
 - 4) yleistajuinen yhteenveto kaavan ympäristövaikutusten arvioimiseksi suoritetuista selvityksistä sisältäen kuvauksen selvityksistä ja niiden huomioon ottamisesta;
 - 5) kaavan toteutumisen merkitykselliset ympäristövaikutukset, muun muassa yhdyskuntarakenteeseen, biologiseen monimuotoisuuteen, rakennettuun ympäristöön, terveyteen, sosiaalisiin oloihin, kulttuuriin ja talouteen;
 - 6) yhteenveto kaavoituksen eri vaiheissa ilmaistusta sekä suunnittelua että ympäristövaikutusten selvittämistä koskevista erilaisista mielipiteistä ja perusteltu selvitys mielipiteiden huomioon ottamisesta suunnittelussa;
 - 7) valitun kaavoitusratkaisun perustelut ja perusteet, miksi valmistelussa ilmenneitä vaihtoehtoja ei hyväksytty;
 - 8) kaavan toteutumisen todennäköinen ajoitus sekä kaavan toteutumisen ja sen ympäristövaikutusten seuranta;
 - 9) tarpeen mukaan yhteydet muihin strategioihin (poliittiset tavoitteet, ohjelmat ja suunnitelmat) ja niiden selvityksiin ympäristövaikutuksista;
 - 10) toimet kaavan toteutumisen haitallisten ympäristövaikutusten välttämiseksi ja vähentämiseksi (esimerkiksi tarvittavat kaavamääräykset) sekä
 - 11) ympäristövaikutusten selvitystyössä käytetyn keskeisen aineiston selvitys- ja tiedonkeruumenetelmät ja niiden oletusarvot sekä selvitystyöhön liittyneet vaikeudet.
- Rakentaminen ja rakennustuotteet

(117.2 §) Rakennuksen tulee käyttötarkoitustaan vastaavasti täyttää lujuuden ja vakavuuden, paloturvallisuuden, hygieni- ja terveystarkoitusten, käyttöturvallisuuden, riittävien ääniolosuhteiden sekä energiatalouden vaatimukset. Näiden ominaisuuksien tulee rakennuksen tavanomaisella kunnossapidolla säilyä sen käyttöajan ajan. Rakennuksessa tulee käyttää rakennustuotteita, jotka soveltuvat tarkoitukseensa ja täyttävät 151 §:ssä asetetut vaatimukset.

(119.1 §) Rakennushankkeeseen ryhtyvän on huolehdittava, että rakennus suunnitellaan, rakennetaan ja korjataan rakentamista koskevien säännösten ja määräysten sekä myönnetyn luvan mukaisesti. Rakennukset on suunniteltava, rakennettava ja korjattava siten, että hyödynnetään tieteellisesti tutkittua, kokemukseen perustuvaa tai muutoin pätevästi testattua tietotaitoa sekä parasta käyttökelpoista tekniikkaa rakennusten ja rakennustuotteiden ekologisuuden muun muassa energiatalouden, ympäristöystävällisyyden ja terveellisuuden parantamiseksi. Hänellä...henkilöstö.

(147.3 §) Tyyppihyväksyntää myönnettäessä ja valvottaessa tulee ottaa huomioon, että rakennustuotteet soveltuvat tarkoitukseensa ja täyttävät niille 151 §:ssä asetetut vaatimukset.

(151.1 §) Rakennustuotteen, joka on tarkoitettu käytettäväksi pysyvänä osana rakennuskohteessa, tulee sopia tarkoitukseensa ja täyttää terveellisyyden, kestävyys, energiataloudellisuuden, ympäristöystävällisyyden sekä muut sille EU:n säädöksissä, tässä laissa ja sen nojalla annetuissa säännöksissä ja määräyksissä ja rakentamismääräyskokoelmassa asetetut vaatimukset.

(151.2 §) Asianmukaisesti CE-merkinnällä varustetun rakennustuotteen, joka vastaa sille asetettua toimivuustasoa, katsotaan täyttävän tuotteelle sille asetetut tekniset vaatimukset. Lisäksi muiden vaatimusten osalta on otettava huomioon, mitä edellä 1 momentissa on todettu.

(151.4 §) Tarkemmat määräykset 1 ja 2 momentissa annettujen vaatimusten selvitys- ja tiedottamisvelvollisuudesta annetaan asetuksessa.

Asetukseen ehdotettavat §:t:

Rakennushankkeeseen ryhtyvän on selvitettävä rakennusaineen ja -tuotteen soveltuvuus tarkoitukseensa ja luonnon kiertokulkuun. Samoin on selvitettävä, että rakennustuote täyttää terveellisyyden, energiataloudellisuuden ja muut sille Euroopan unionin säädöksissä ja rakentamismääräyskokoelmassa asetetut vaatimukset.

Rakennustuotteen valmistajan on tiedotettava rakennusaineen ja -tuotteen soveltuvuudesta tarkoitukseensa ja luonnon kiertokulkuun. Samoin on tiedotettava siitä, miten rakennustuote täyttää terveellisyyden, energiataloudellisuuden ja muut sille Euroopan unionin säädöksissä ja rakentamismääräyskokoelmassa asetetut vaatimukset.

Tarkemmat määräykset selvittämis- ja tiedottamisvelvollisuuden sisällöstä ja rakennustuotteille asetetuista vaatimuksista annetaan rakentamismääräyskokoelmassa.